

Runer frå utgravingane i Trondheim bygrunn 1971–94

Med eit tillegg av nyfunne innskrifter elles frå byen (N774–N894)
Av Jan Ragnar Hagland

(Manus til "Norges Innskrifter med de yngre Runer" (NlyR) bind 7)

KJØPMANNSGATA 20-26 (FOLKEBIBLIOTEKSTOMTA)

VIII. INNSKRIFTER UTAN SPRÅKLEG MEINING.

a. Lengre innskrifter

[**861**] N-78943. (Tidlegare omtala: Hagland 1986: 52; 1990b: [45].)

Innskrifta står på ei trenål av same type som føregåande N859 og 860. Denne nåla er 179 mm lang, har 14 mm som breiaste mål på 'bladet' Sjølve nålskaftet har ein diameter på 6 mm. Gjenstanden vart funnen samstundes og saman med dei to føregåande nålene, N859 og 860. Det er runer på båe sider av bladet. På side a er innskrifta 44 mm lang og runene 9-13 mm høge. Liksom i N859 må innskrifta her vera gjort etter at sjølve nåla var gjort ferdig ettersom det er teke omsyn til holet som er laga gjennom nålbladet. Innskrifta på side b er berre 12 mm lang og runene der er 9-10 mm høge. På den sida synest innskrifta å vera retta etter at ho først har vore gjort ferdig. Det fører til at siste rune på den sida kjem i konflikt med den nemnde holet i nåla.

På side a er innskrifta innråma av ein liten kross før r. 1 og eit punkt etter r. 15. R. 4 punkttert og må lesast som **e**. Mellom r. 5 og 6 er det eit eittpunkts ordskilje. R. 7 har tydeleg kross midt på staven og må lesast som **h**. Ein del av veden er avskala under krossen og langs med staven, men skadar likevel ikkje runa. Mellom r. 9 og 10 er det eit tilsvarande eittpunkts ordskilje som mellom 5 og 6 og etter r. 15. Møtepunktet mellom bogane på r. 12 (**b**) tangerer ikkje staven. Også r. 15 (**r**) har open boge.

På side b synest r. 3 og 5 å vera retta. R. 3 har kvistane av **m** og **b** på same stav. Det synest rimeleg å sjå dette som ei retting snarare enn som ei binderune. Om det då er **b** som har vorte retta til **m** eller omvendt, kan vanskeleg avgjerast isolert sett. Les vi det som retting **b** [**<m**], får vi same tekst som på slutten av side a. Det kan vera eit argument for dett sist nemnde alternativet. Også r. 5 synest å ha vore retta. Bogen i ein **p** trer klårast fram og gir inntrykka av å vera retta frå **r**. At det så etterpå er pressa inn ein ny **r** før holet, kan vel stø oppfatninga av retting her. Før r. 1 er det eit punkt tilsvarande det etter r. 15 på side a. Om det opphavleg har vore det etter r. 5 på denne sida, kan knapt avgjerast no på grunn av den nemnde rettinga.

× N T T T Y . Y * I N . T T B T P R .

a) × **u n a e k · m h i u · e n b e p r** ·

. T T B [<Y] T P [<R] R

b) · **e n b [<m] e p [<r] r**

a) *Unna ek meyju [?] enn betr* 'Eg elska möya enn betre!'

b) *Enn betr* 'Enn betre!'

Det største problemet om vi skal søkja å finna ei språkleg meining her, er r. 7 på side a. Slik runa er bevart, må ho slik vi har sett lesast som utvetydig **h**. Sett på bakgrunn av dei tydelege rettingane på side b, kan det vera at vi også her har å gjera med ei retting, det vil seia at kvisten i **æ** først har vore skoren feil veg og deretter retta, slik at dei to snitta til saman kjem til å danna kvistsettet i **h**. R. 6-9 på side a vil i så fall verta **mæiu**. Frå litterære kjelder finst det fleire døme på at diftong *øy* og *j* har falle saman (jf. Seip 1955: 144 og 163). Om vi då svært uvisst kan rekna med at det er eit liknande tilfelle vi har å gjera med her, vil sekvensen **mæ[?]iu** kanskje kunna tolkast som dat. sg. *meyju* av *mær* f ('møy'). Om vi kan tolka sekvensen **una** som *unna*, vil det i så fall gi grammatikalsk rett form i høve til verbet i setninga. Forma **una** vil då måtta sjåast som pret. 1. pers. sg. av verbet *unna* som tek objekt i dativ.

Dei siste fire runene på side a, **bepr**, med tydeleg **e** kan vanskeleg tolkast som ei ny verbalform. det einaste moglege verbet ville her ha lang eller kort /i/. Med den tydelege punkteringa synest det mest nærliggjande å tolka sekvensen som komparativforma *betr*. Seip (1955: 176) viser til ein overgang frå klusil til spirant med *p* markert før *r*. Det dømet han hentar frå runemateriale er rett nok ikkje relevant ⁽⁴⁾, men forma *pepri* for *petri* i ei blandingsinnskrift på Nidarosdomen frå ca. 1300 kan vera ein relevant parallell. Sekvensen **enbepr** vil såleis med ein viss rett kunna lesast som forsterkande adv. *enn* (*en*) + komparativforma *betr*. Med alle dei atterhald som her gjeld, vil då side a kunna lesast med ei språkleg meining.

Side b vil på bakgrunn av side a sjåast som ei oppatt-taking, eventuelt som ein ufullført parallell til det som står på side a: *en(n) betr*. Dersom det er slik at side b opphavleg har hatt ei anna form, at **b** er retta frå **m** og **p** frå **r**, ville det gi forma *enn mér*. Det kunne gi ein språkleg samanheng med side a *Unna ek meyju enn betr en mér!* 'Eg elska möya endå høgare enn meg (sjølv)'. Det usikre ved innskrifta gjer likevel at vi ikkje kan festa alt for mykje lit til tolkinga som slik byr seg fram.

Spørsmålet om språkleg meining vil også for denne innskrifta måtta stå nokså ope. Det er likevel nærliggjande å samanlikna side a av denne innskrifta med N461 (Trondheim I). Også den innskrifta har hatt ulike lesemåtar og synest noko uvisst på fleire punkt, men byrjinga **unakmæyiu...** er i alle fall påfallande lik det vi synest å ha på denne trenåla. Trondheim I er funnen i ei tomt på hjørnet av Kjøpmannsgata og Frue Stræte, ikkje svært langt frå Folkebibliotekstomta. Ho har tidlegare vore datert til å vera "fra omkring Aar 1100 eller fra anden Halvdel af det 11te Aarhundrede" (jf. NIyR V: 26). Om denne datering enno held, er uklårt. Ei så tidleg datering gjer likevel den moglege parallellen med innskrifta på nåla her interessant -også i høve til den tentative plasseringa til hovudfase 4 som vi har sett ovanfor.

4 Det dreiar seg om namnet *Pórgautr* som Seip med grunnlag i Hægstad (1935: 34)

meiner er skrive **purgubr**. Den oppfatninga byggjer på ein forelda lese måte av innskrifta N245 (Helland III). Det synest i dag å vera semje om å lesa dette namnet som **purmubr**
- *Pórmóðr*, og det gjer Seips poeng om til inkjes